

УДК 378.147.091.33-059.2:81243

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-196-69-75

ШАНДРУК Світлана Іванівна –доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри лінгводидактики та іноземних мовЦентральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира ВинниченкаORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7472-4584>e-mail: sishandruk@ukr.net**АРКУШИНА Юлія Віталіївна** –

лаборант кафедри лінгводидактики та іноземних мов

Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира ВинниченкаORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8157-1750>e-mail: julianna0295@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інтеграція України у європейський простір та встановлення на новий ступінь відносин з країнами на міжнародній арені, що потребує особливого представлення себе як цивілізованої та достойної освітнього претендента на рівний статус з іншими великими країнами, зумовили нове бачення та переосмислення в країні ставлення до іноземних мов у закладах вищої педагогічної освіти.

Виходячи з таких вимог, в Україні відбувається процес модернізації системи вищої освіти в умовах інтенсивної соціально-економічної співпраці з іншими країнами, які на власному прикладі подають пропозиції до створення оновленої програми з іноземних мов для закладів вищої освіти, основною метою якої є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації та набуття професійно-спрямованої іншомовної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою іншомовної комунікативної компетентності займалися такі провідні наукові персоналії, як: Волкова Н. П., Жуков Ю. М., Зимня І. А., Ізмайлова О. А., Кучай О. В., Овчарчук О., Фока М. В., Шандрук С. І. та багато інших.

Метою статті є дослідити проблематику визначення сутності та процесу формування іншомовної комунікативної компетентності в студентів немовних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття «компетентнісна освіта» виникло в США і ґрунтується на вивченні педагогічного досвіду передових вчителів. Термін «компетентнісний підхід» розроблений американськими вченими в 60-х роках минулого століття, а в 70-х роках

включений до професійних освітніх програм США та у 80-х роках до професійних підготовчих програм Великобританії та Німеччини [11].

Свій розвиток та подальше продовження компетентнісний підхід мав у 1997 році в програмі «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади» в рамках Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США й Канади.

Словник іншомовних слів трактує поняття «компетентність» (від. лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) як поінформованість, обізнаність, авторитетність.

У своєму трактуванні компетентність включає достатні знання в окремій галузі, тобто обізнаність та кваліфікованість, а також певні повноваження.

У Державному стандарті початкової загальної освіти компетентність розуміється як набута в процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

Розглядаючи проблематику трактування і визначення поняття «компетентності», слід також звернутися до наукових праць сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців. Голова Міжнародної комісії з освіти ХХІ століття французький дослідник у своїх доповідях для ЮНЕСКО в 1996 році зазначив, що основними принципами освіти є: навчитися пізнавати; навчитися працювати; навчитися жити.

Французькі науковці свою позицію аргументували тим, що спершу слід навчитися набувати знання, враховуючи інтеграцію, яка відбувається в суспільстві та світі, але й не

виключати соціальну діяльність різних сфер життя. На думку дослідників, варто поєднувати достатньо широкі загальні знання з можливістю вивчення обмеженої кількості дисциплін. Вчені наголошували на необхідності навчитися працювати, тобто в розумінні дослідника це означає, що необхідно удосконалювати свої вміння, знання та навички в обраній професії, тобто набувати компетентності, підвищувати кваліфікацію, яка в свою чергу допомагає вирішувати проблематичні завдання та ситуації швидше, впевненіше та прогресивніше, доповнюючи та розвиваючи досвід, полегшує взаємовідносини та роботу в колективі.

І. Зимня включає до поняття «компетентність» вираження особистих рис спеціаліста, визначаючи дане поняття як актуалізовану, інтегративну характеристику, що ґрунтується на знаннях, інтелектуально й соціокультурно зумовлену особистісну якість, яка розкривається в поведінці та взаємовідносинах в процесі діяльності спеціаліста та в процесі вирішення поставлених перед ним завдань. Розкриваючи зміст компетентності як наукової категорії, вчена виділяє головні ознаки поняття: мотиваційний аспект як готовність до прояву; когнітивний аспект виражається володінням та вмінням застосовувати знання конкретної сфери діяльності спеціаліста; поведінковий аспект ґрунтується на досвіді прояву особистісних характеристик спеціаліста в процесі вирішення та подолання стандартних та нестандартних ситуацій; емоційно-вольову регуляцію процесу [3].

Шандрук С. І. визначає компетентність особистості як мотиваційний фактор, який відповідає за особистісні досягнення. Вчена схильна вважати, що індивідуальний професійний досвід та особливості характеру особистості як складові елементи високої професіональної компетентності повинні співіснувати та взаємно впливати один на одного, стимулюючи до розширення знань та навичок, якими володіє особистість. Відношення та значення різних факторів компетентності залежить від виду та сфери діяльності і, звичайно, професійних вимог до людини як до кваліфікованого спеціаліста. Науковиця схильна вважати, що для розвитку професійної компетентності особливо необхідна співпраця та взаємна діяльність не лише між окремими спеціалістами, але й школами, університетами та суспільством, особливо це стосується міжнародної сфери взаємовпливу в процесі набуття вищої освіти [10].

Досліджуючи поняття «компетентності», вчені розкривають категорію значно ширше як

сукупність знань, умінь та навичок, що містить не тільки когнітивну й операційно-технологічну складову, а й мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову. На думку науковців, понятійний апарат компетентності вимагає ментальної організованості, значного інтелектуального розвитку, наприклад, абстрактного мислення, саморефлексії, визначення власної позиції, самооцінки, критичного мислення та ін.

Значна кількість науковців та вчених, які досліджували сутність та зміст компетентності, трактують поняття як результат набуття компетенцій, підходи до розуміння якої також різноманітні і дослідження кожного з науковців має свої переваги в трактуванні. О. В. Кучай зазначає, що компетенція – це сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, вміння, навички, способи діяльності), що задаються до певного кола предметів і процесів та необхідних для якісної, продуктивної діяльності щодо них [7, с. 44–48]. Аналізуючи матеріали дискусій, організованих в рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний-рівному», зазначимо, що компетенція являє собою об'єктивну категорію, суспільно визначений рівень знань, умінь і навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини як абстрактного носія. За визначенням групи науковців з Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, компетентність – це результат набуття людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності. Педагоги зазначають, що компетентність об'єднує пізнавальне ставлення та практичні навички, цінності, емоції, поведінкові компоненти, знання і вміння, які можна мобілізувати для активної дії; допомагає людині визнавати, ідентифікувати та розв'язувати проблеми, характерні для певної діяльності; є індикатором, що сприяє у визначення готовності випускників вищих навчальних закладів до життя, особистісного розвитку, а також виконувати активну роль повноцінного учасника суспільних відносин [1, с. 269].

Розглядаючи проблематику розуміння наукової категорії «компетентність» та аналізуючи погляди зазначених учених, можна впевнено стверджувати, що не існує вичерпного переліку конкретного визначення, але науковці, досліджуючи проблему, спробували окреслити та аргументувати

головні характеристики, які на їхню думку мають входити та охоплюватися поняттям «компетентність»: поінформованість, обізнаність, авторитетність, здатність особистості кваліфіковано здійснювати діяльність, готовність до такої діяльності, сукупність особистісних якостей, які позитивно впливають на можливість та здатність засвоєння знань, умінь і норм, які допоможуть розвинути такі якості, а також емоційно-вольове та ціннісне ставлення людини до обраної нею професії.

Розкриваючи зміст та сутність в практичному застосуванні поняття «компетентність», ми не можемо не згадати й Н. Хомського, який увів даний термін у лінгвістику. На думку автора, зазначений термін означає знання системи мови на відміну від володіння нею в реальних ситуаціях спілкування. Поступово в зарубіжній, а пізніше й у вітчизняній методичці, з'явився термін комунікативна компетентність, під яким стали розуміти здатність здійснювати спілкування через мову, тобто передавати та обмінюватися думками в різноманітних ситуаціях у процесі взаємодії з іншими учасниками, правильно використовувати систему мовних і мовленнєвих норм та вибирати комунікативну поведінку, адекватну автентичності ситуації спілкування.

Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає вміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми.

Спираючись на прийняту в соціальній психології структуру спілкування, що включає перцептивний, комунікативний й інтерактивний аспекти, комунікативну компетентність можна розглядати як складову спілкування. Тоді комунікативний процес розуміється як «інформаційний процес між людьми як активними суб'єктами, з урахуванням відношень між партнерами». Тобто виникає «вузьке» поняття «комунікація», яку часто розуміють як синонім спілкування, підкреслюючи, що комунікативний вплив є психологічним впливом одного комуніканта на іншого з метою зміни його поведінки.

Виокремлюють такі складові комунікативної компетентності:

орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда; спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній відозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища; адекватна орієнтація людини в самій собі, власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації; готовність і вміння будувати контакт з людьми; знання, вміння і навички конструктивного спілкування; внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії [5].

Отже, комунікативна компетентність постає як структурний феномен, що містить як складові цінності, мотиви, установки, соціально-психологічні стереотипи, знання, вміння, навички.

Людина завжди перебуває в контакті з іншим партнером (реальним, уявним, обраним, нав'язаним і тому подібне). Інваріантними складовими спілкування є такі компоненти, як партнери-учасники, ситуація, завдання. Варіативність же пов'язана з характеристиками самих складових – партнерів по спілкуванню, ситуацій, цілей спілкування. Тому компетентність у спілкуванні передбачає розвиток умінь адекватної самооцінки, орієнтації людини в самій собі, власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації і завданні.

Однією із складових комунікативної компетентності є вміння усвідомлювати і долати комунікативні бар'єри. Такі бар'єри можуть виникати, наприклад, при відсутності розуміння ситуації спілкування, що викликається розбіжностями між партнерами (соціальними, політичними, релігійними, фаховими, які породжують різну інтерпретацію тих самих понять, що обумовлюють різноманітне світовідчуття, світогляд, світосприйняття). Бар'єри в комунікації можуть мати також психологічний характер, відображаючи індивідуальні психологічні особливості тих, хто спілкується, їхні сформовані відношення: від дружби до ворожості у ставленні один до одного.

Передача будь-якої інформації можлива лише за допомогою знаків, точніше, знакових систем. Розрізняють вербальну і невербальну комунікації, що використовують різноманітні знакові системи. Відповідно до цього можна виділити вербальний і невербальний рівень комунікативної складової компетентності у спілкуванні. Вербальна комунікація використовує в якості знакової системи

людську вимову, природну звукову мову, тобто систему фонетичних звуків, що включає два принципи: лексичний і синтаксичний. Інший вид комунікації включає немовні знакові системи (оптико-кінетичну, пара- і екстралінгвістичну). Невербальний вид комунікації може викликати серйозну проблему: якщо у вербальній комунікації за кожним словом стоїть більш-менш визначений зміст, то в невербальній системі комунікації не тільки важко поставити зміст у відповідності знаку, а й взагалі виділити знак, тобто одиницю аналізу в цій системі комунікації [2].

У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти комунікативні мовні компетенції визначаються як такі, що забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. Комунікативна мовленнєва компетенція складається з таких компонентів, як лінгвістичні компетенції, соціолінгвістичні компетенції та прагматичні компетенції, і реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності.

С. Савіньон визначає комунікативну компетентність як здатність функціонувати в реальних умовах спілкування, тобто в динамічному обміні інформацією, де лінгвістична компетенція повинна пристосуватися до прийому обширної інформації як лінгвістичного, так і паралінгвістичного характеру. Вчена робить акцент на успішності іншомовної комунікації, яка залежить від готовності і бажання комуніканта йти на ризик висловлювати свої думки іноземною мовою, так і від його винахідливості щодо вміння користуватися власним словниковим запасом та відомими йому граматичними структурами для передачі повідомлення. Важливу роль, на її думку, в іншомовній комунікації відіграють невербальні засоби (жести, міміка, інтонація), а лінгвістична правильність при усій її важливості може розглядатися в якості одного з компонентів іншомовного комунікативного обміну [13].

Прихильники іншого підходу стверджують, що іншомовна комунікативна компетентність є комплексним особистісним ресурсом, що забезпечує можливість ефективної взаємодії в галузі соціальної роботи, процесі використання іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань соціальної роботи. При цьому прихильники такого підходу відокремлюють в структурі професійної підготовки майбутнього фахівця як два окремих компоненти: іншомовну комунікативну компетентність та загальну професійну компетентність.

Наголошуючи на залежність успішності

професійної діяльності від рівня іншомовної комунікативної компетентності спеціалістів, пропонує Концепцію професійної компетентності, до складу якої належить іншомовна компонента. Надійність та ефективність роботи таких фахівців залежить від того, наскільки адекватно й глибоко в загальній структурі їхньої предметно-технологічної компетентності інтегровано іншомовну мовленнєву компоненту. Професійна іншомовна комунікативна компетентність фахівця є складним інтегративним цілим, яке забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації.

Якщо говорити про професійну компетенцію як складову іншомовної комунікативної компетентності студентів ЗВО, то вона, на нашу думку, формується шляхом ознайомлення студентів з фаховими текстами, спілкування з носіями мови, ознайомлення з останніми науковими досягненнями в тій чи іншій галузі науки країни, мова якої вивчається, розширення загальної ерудиції, що вкрай важливо для педагога. Результатом сформованості іншомовної компетентності є мовна особистість, що є універсальною, загально педагогічною категорією, яка характеризується такими якостями особистості індивіда, як розкутість, творчість, самостійність, здатність будувати взаємодію й взаєморозуміння з партнерами спілкування, включатися в сучасні світові процеси розвитку цивілізації, вдосконалення людського суспільства.

Аналіз вивчення наукових праць дозволяє зрозуміти іншомовну комунікативну компетентність як здатність установлювати й підтримувати професійні контакти з людьми іншомовного середовища. Для ефективної комунікації необхідним є набуття певної сукупності знань й умінь, котрі забезпечують процес комунікації. З огляду на це, здійснення майбутніми фахівцями спеціальностей професійно-орієнтованої іншомовної діяльності, а також вивчення професійно-спрямованої іноземної мови передбачає виконання дій на основі розвитку ряду загальних компетентностей, а також комунікативних мовленнєвих компетентностей. Загальні компетентності майбутніх фахівців немовних спеціальностей із фахово-спрямованим знанням іноземної мови закладів вищої освіти складаються з їхніх знань, умінь та життєвого досвіду, а також з їхніх умінь навчатися. Знання, необхідні у процесі використання та вивчення мови, не є безпосередньо пов'язаними з мовою та культурою. Академічні знання з

освітньої, наукової або технічної галузі і академічні й емпіричні знання з професійної сфери відіграють важливу роль під час сприйняття і розуміння текстів іноземною мовою, пов'язаних з різноманітними професійними сферами. Знання спільних цінностей та ідеалів, прийнятих соціальними групами в інших країнах або регіонах, є найсуттєвішими для міжкультурного спілкування. Набуття вмінь може бути полегшене шляхом оволодіння знаннями або супроводжуватись різними формами життєвого досвіду, тобто компетентностей [8, с. 57–81].

Іншомовну професійну компетентність можна також визначити як інтегративне особистісно-професійне утворення, яке реалізується в психологічній та технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної й ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує можливість ефективної взаємодії з навколишнім середовищем. У загальному вигляді склад іншомовної професійної компетентності можна подати в сукупності таких компонентів, як компетенції лінгвістичного рівня, компетенції соціолінгвістичного рівня та компетенції прагматичного рівня.

Беручи до уваги вищезазначені підходи та запропоновані вченими характеристики, ми вважаємо, що у формуванні іншомовної комунікативної компетентності необхідно також враховувати:

- мовну (лінгвістичну) компетентність, яка передбачає систему знань, умінь та навичок здійснювати іншомовну комунікацію в типових ситуаціях навчальної, трудової та культурної сфер спілкування, читати та розуміти тексти різних жанрів та видів із різним ступенем розуміння їх змісту;

- соціокультурну компетентність, яка включає фонові знання (сукупність відомостей про соціокультурні особливості народу, мова якого вивчається, та про стандарти комунікативної поведінки) прийняті в цій культурній спільноті; мовний і мовленнєвий матеріал, необхідний для розкриття соціокультурної інформації, реалії, вільні та сталі словосполучення, форми мовленнєвого етикету; навички й вміння оперування фоновими знаннями та мовним і мовленнєвим матеріалом соціокультурного плану;

- професійну компетентність, яка передбачає навички та вміння знаходження й оперування іншомовною професійно значущою інформацією, знання фахової

термінологічної лексики, вміння читати й виділяти основне за спеціалізованих текстів [4, с. 66–72].

М. Кенела і М. Свейна в моделі іншомовної комунікативної компетентності виокремлюють чотири компоненти, що складають у своїй взаємодії систему:

- граматична компетенція, що виражається у рівні засвоєння комунікантом граматичного коду, що включає словниковий запас, правила правопису і вимови, словотворення і побудови речень;

- соціолінгвістична компетенція має в своїй основі вміння доречно використовувати і розуміти граматичні форми у різних соціолінгвістичних контекстах для виконання окремих комунікативних функцій (опису, повідомлення, переконання, запиту інформації);

- дискурсивна компетенція або її ще називають компетенція висловлювання означає здатність поєднувати окремі речення у зв'язне повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різні синтаксичні і семантичні засоби;

- стратегічна компетенція визначається як здатність використовувати вербальні і невербальні засоби при загрозі зриву комунікації у випадку «недостатнього рівня компетентності комуніканта або через наявність побічних ефектів» [12].

Зазвичай, вивчення іноземної мови на немовних факультетах закладів вищої педагогічної освіти орієнтоване на читання, розуміння й переклад спеціальних текстів, а також вивчення проблем синтаксису наукового стилю, визначається стандартною навчальною програмою. Педагогічні основи, які традиційно використовуються в процесі викладання дисципліни «Іноземна мова», не сприяють розвитку іншомовної комунікативної компетентності на різних рівнях, не орієнтовані на формування мобільного спеціаліста, не спрямовані на мотивацію професійної самоосвіти особистості студента-педагога; не допомагають адаптації студентів до перманентно-змінних соціально-економічних умов ринку праці. Тобто виникає необхідність перегляду принципів навчання з дисципліни.

У процесі побудови педагогічних основ розвитку іншомовної комунікативної компетентності вчені спираються на відповідні принципи навчання:

- гуманізація навчального процесу, яка полягає в розкритті особистісного потенціалу студента під час його професійної підготовки в ЗВО;

- професійно-орієнтована комунікативна направленість процесу вивчення іноземної

мови, яка реалізується шляхом використання сукупності методів навчання (комунікативного, аудіолінгвального, аудіовізуального), форм (ділова гра, створення практико-орієнтованих ситуацій, бесіда, «круглий» стіл);

– активізація пізнавальної діяльності в галузі реалізації положень особистісно-орієнтованого підходу;

– підсилення мотивації навчання за рахунок використання не лише поширених методів навчання, але й комп'ютерних технологій в процесі вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти. Такий підхід є ціннісною орієнтацією на навчальний процес, що розкриває потенціал особистості студента під час практичного оволодіння професійно-орієнтованою іноземною мовою, а не лише на засвоєння відповідної суми знань та вмінь з метою складання екзамену з даного курсу.

Таким чином, сформульовані задачі для формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах немовних спеціальностей вищих навчальних закладів:

1) розробити зміст освіти з предмету в контексті компетентнісного підходу;

2) визначити етапи вивчення тематичних розділів програми протягом чотирьох семестрів;

3) виявити критерії та показники розвитку іншомовної комунікативної компетентності студента;

4) визначити організаційно-педагогічні умови розвитку досліджуваної компетентності;

5) враховувати специфіку майбутньої професійної діяльності студентів;

6) розробити комплексну програму навчання, враховуючи міждисциплінарні зв'язки й комплементарний характер сучасних наукових знань [14].

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Отже, виходячи із зазначених нами досліджень та поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених, ми можемо сміливо стверджувати, що іншомовна комунікативна компетентність як важливий компонент комунікативної культури є невід'ємною складовою підготовки студентів вищих навчальних закладів, які готуються до життя в умовах ринкової економіки, діалогу культур і народів, міжнаціонального спілкування, нової релігійності, підвищеної ролі приватного життя. Адаптація до цих умов вимагає від них практичного володіння мовами світу, навичками спілкування, знання релігійних свят, народних звичаїв і спроможність інтеграції особистості до системи світових та національних культур. Таким чином, у студента повинна бути

сформована здатність сприймати і розуміти цю культуру в широкому сенсі, інтерпретувати й засвоювати цю культуру, що виявляється в можливості продуктивної взаємодії з навколишнім світом. Йдеться про розвиток такого особистого формування, як мовна особистість студента, основні елементи якої на певному рівні її структури вибудовуються в чітку систему, відбиваючи картину світу.

Тенденція до професіоналізації викладання іноземних мов у закладах вищої педагогічної освіти загалом реалізується у формуванні навичок спілкування за професійною тематикою, однак такий підхід, як свідчать дослідження та практика, не дозволяє вирішувати задачу формування умінь та навичок, необхідних студентові для здійснення завдань професійного змісту з використанням засобів іноземної мови. Тому формування іншомовної професійної компетентності передбачає «накладання» іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань, вбачається як підхід, у межах якого викладання дисципліни «Іноземна мова» у навчальному плані підготовки майбутнього фахівця ЗВО, не формально, а змістовно буде спрямовано на досягнення загальної мети навчання студента у вищому навчальному закладі – формування його професійної компетентності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. К. : Академвидав, 2007. 616 с.
2. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении: спецпрактикум по социальной психологии. М. : Академия, 2007. 104 с.
3. Зимняя И. А. Компетенция и компетентность в контексте компетентного подхода в образовании. [Електронне джерело]. Режим доступу: http://rusreadorg.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zimnaya_competency_and_competence.pdf
4. Измайлова О. А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ / О. А. Измайлова // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2010. № 17. С. 66–72.
5. Коллектив. Личность. Общение: словарь социально-психологических понятий. / под. ред. Е. С. Кузьмина и В. Е. Семенова. Л. : Лениздат, 1987. 143 с.
6. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія / Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Суліма. К. : Імекс – ЛТД, 2014. 280 с.
7. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті

результату освіти. // *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44–48.

8. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. К. : «К.І.С.», 2003. С. 57–81.

9. Фока М. В. Інтертекстуальність як спосіб формування підтексту // *Держава та регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Гуманітарні науки*, 2017. № 2 (49). С. 10–13.

10. Шандрук С. І. Концептуальні основи професійної підготовки вчителів у США / С. І. Шандрук // *Будуємо нову Україну. Збірник конференції*. 2015. С. 86–93.

11. Bowden John. Competency – Based Education – Neither a Pacacea nor a Pariah [Electronic resource]. - Available: https://www.researchgate.net/publication/277199554_Competency-Based_Education/link/5c7f9fe592851c6950592bb4/download

12. Darling – Hammond Z. Teacher professionalism and accountability // *The education digest*. No. 1. 1989. Vol. 55., 10.

13. Hadley A. *Teaching Language Cultural in Context*. Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1993. 532 p.

14. New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English language: Lesicon Publication, 1993. 1150 h.

REFERENCES

1. Volkova, N. P. (2007). *Pedagogika*. [Pedagogy]. Kiev.

2. Zhukov, YU. M. (2007). *Diagnostika i razvitie kompetentnosti v obshchenii: specpraktikum po social'noj psihologii*. [Diagnosis and development of competence in communication: a special workshop on social psychology]. Moskva.

3. Zimnyaya, I. A. *Kompetenciya i kompetentnost' v kontekste kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii*. [Competence and competence in the context of the competence approach in education].

4. Izmajlova, O. A. (2010). *Formuvannya inshomovnoї komunikativnoї kompetencії yak strukturnogo komponentu komunikativnoї kul'turi studentiv movnih VNZ*. [Formation of foreign communicative competence as a structural component of communicative culture of students of language universities].

5. Kollektiv. *Lichnost'. Obshchenie: slovar' social'no-psihologicheskikh ponyatij*. (1987). [he team. Personality. Communication: a dictionary of socio-psychological concepts]. Leningrad.

6. *Kompetentnisnij pidhid do pidgotovki pedagogiv u zarubizhnih kraїnah: teoriya ta praktika*. (2014). [Competence approach to teacher training in foreign countries: theory and practice]. Kiev.

7. Kuchaj, O. V. (2009). *Kompetenciya i kompetentnist' – vidobrazhennya cilisnosti ta*

integracijnoї suti rezul'tatu osviti. [Competence and competence – a reflection of the integrity and integration essence of the outcome of education].

8. Ovcharuk, O. (2003). *Kompetentnosti yak klyuch do onovlennya zmistu osviti*. [Competences as a key to updating the content of education]. Kiev.

9. Foka, M. V. (2017). *Intertekstual'nist' yak sposib formuvannya pidtekstu*. [Intertextuality as a way of forming the subtext].

10. Shandruk, S. I. (2015). *Konceptual'ni osnovi profesijnoї pidgotovki vchiteliv u SSHA*. [Conceptual foundations of teacher training in the United States].

11. Bowden John. Competency – Based Education – Neither a Pacacea nor a Pariah [Electronic resource]. - Available:

https://www.researchgate.net/publication/277199554_Competency-Based_Education/link/5c7f9fe592851c6950592bb4/download

12. Darling – Hammond Z. (1989). Teacher professionalism and accountability. [The education digest]. No. 1. Vol. 55., 10.

13. Hadley A. (1993). *Teaching Language Cultural in Context*. Boston: Heinle and Heinle Publishers.

14. New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English language: Lesicon Publication (1993).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАНДРУК Світлана Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна освіта, компаративна педагогіка.

АРКУШИНА Юлія Віталіївна — лаборант кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування іншомовної комунікативної компетентності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHANDRUK Svitlana Ivanivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Linguodidactics and Foreign Languages of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional education, comparative pedagogy.

ARKUSHINA Juliya Vitaliivna – laboratory assistant at the Department of Linguistic Didactics and Foreign Languages of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation of foreign language communicative competence.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2021 р